

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Ympäristöministeriö

Lausunto
21.6.2017

TEM/1000/00.06.01/2017

Viite: Ympäristöministeriön lausuntopyyntö, Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistaminen (Dnro YM001:00/2016)

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN LAUSUNTO

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 22 §:ssä on määritelty valtakunnallisesti merkittävät asiat, joista alueidenkäyttötavoitteita voidaan antaa.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää maakunta-, yleis- ja asemakaavojen ohella. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja alueidenkäytön suunnittelun tehtävänä on luoda edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistää ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä.

Valtioneuvosto linjaa valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla alueidenkäyttöä valtakunnallisesti merkittävissä asioissa, jotka ovat tärkeitä koko maan kestäväen kehityksen kannalta. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ensisijaisena tarkoituksena on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. Tarkoituksena on myös edistää kansainvälisten sopimusten ja sitoumusten täytäntönpäntä Suomessa sekä turvata alueidenkäytölliset edellytykset valtakunnallisille hankkeille.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) pitää Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistaminen –asiakirjaa hyvänä. Kasvua ja hyvinvointia tukeva ja uudistava alueiden käytön kehittäminen ovat mahdollisuus. Alueidenkäyttö vaikuttaa osaltaan ihmisten eriarvoistumisriskiin. Hyvällä suunnittelulla voidaan edistää sosiaalista osallisuutta ja integroitumista ml. kotoutuminen. Ilmiö koskee kaikkia alumuotoja, ei vain kaupunkeja. Strategiset kärjet, kuten yritysten uudistaminen, energian kustannustehokas saatavuus ja ympäristötavoitteet luovat kasvua hyödyntämällä Suomen omia vahvuuksia maailmantalouden liiketoimintaympäristössä.

Innovaatioteknologioiden laajamittainen hyödyntäminen edellyttää taloudellisten ohjauskeinojen, kuten verotuksen ja päästökaupan lisäksi hyvää maankäytön suunnittelua. Tällä hetkellä noin kolme neljännestä kasvihuonekaasupäästöistä syntyy energian tuotannosta ja kulutuksesta, kun siihen lasketaan mukaan liikenteen käyttämä energia. Päästöjä syntyy myös teollisuuden prosesseista, maataloudessa maaperästä ja

kotieläinten kasvatuksesta sekä jätesektorilta. On keskeistä, että alueidenkäytössä huomioidaan elinkeinoelämän muutokset ja että alueidenkäytöllä luodaan edellytyksiä ja mahdollisuuksia uusille liiketoimintamahdollisuuksille ja markkina-avauksille.

On tärkeää, että alueiden käytön suunnittelussa otetaan huomioon erilaisten tuotantomuotojen jakelun ja käytön järjestelmissä tapahtuvat muutokset. Hallittuun muutokseen tarvitaan useita eri keinoja ja näiden yhdistelmiä, kuten tuuli- ja aurinkoenergiaratkaisujen, energiansiirron ja energian käyttäjien tarpeiden huomioonottamista. Tärkeitä ovat myös erilaisten liikennemuotojen mahdollistaminen älykkäillä matkaketjuilla ja liikenneratkaistuilla sekä energiaa säästävät ja uusiutuvien energialähteiden käyttöä edistävät älykkäät sähkön siirtoverkko- ja liikenneratkaistut.

Suomen pitkän aikavälin tavoitteena on hiilineutraali yhteiskunta. Parlamentaarisen energia- ja ilmastokomitean lokakuussa 2014 julkaisema mietintö "Energia- ja ilmastotiekartta 2050" toimii strategisen tason ohjeena kohti tätä tavoitetta. Tiekartassa arvioitiin keinot vähähiilisen yhteiskunnan rakentamiseksi ja Suomen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi 80 -95 prosentilla vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä.

Suomessa on suunnitteilla useita merkittäviä luonnonvarojen hyödyntämiseen perustuvia koti- ja ulkomaisia biotalousinvestointeja. Päätös-luonnoksessa todetaan, että alueidenkäytössä luodaan edellytyksiä bio- ja kiertotaloudelle sekä varaudutaan myös tarvittaviin logistisiin ratkaisuihin. Toimivalla infrastruktuurilla ja logistiikalla parannetaan investointihankkeiden toteutettavuutta.

Eräitä yksityiskohtaisia huomioita asiakirjaan

Sivun 2 keskellä oleva kappale:

"Kestävän yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän kehittämisellä voidaan merkittävästi vaikuttaa ilmastonmuutokseen, talouteen ja energiavarmuuteen. Rakennetussa ympäristössä muodostuu merkittävä osuus Suomen kasvihuonekaasupäästöistä. Energian loppukäytöstä rakennusten osuus on noin 38 prosenttia ja liikenteen osuus noin 17 prosenttia. Liikenne tuottaa noin 40 prosenttia taakanjakosektorin kasvihuonekaasupäästöistä. Noin 90 prosenttia kotimaan liikenteen päästöistä syntyy tieliikenteessä, josta noin 58 prosenttia aiheutuu henkilöautoliikenteestä."

Epäselvää on, miksi tässä on erityisesti nostettu esille henkilöliikennettä koskevia prosenttilukuja ja erityisesti, miksi ne esitetään ketjutetusti prosenttina aina pienenevistä osista. Tätä nopeasti lukiessa voi helposti tulla mielikuva, että Suomen kasvihuonekaasupäästöistä yli puolet tulisi henkilöautoliikenteestä. Olisi selvempää ilmoittaa mikä on henkilöliikenteen osuus koko taakanjakosektorin päästöistä. Prosentit sinänsä voivat olla oikein, mutta kun niitä lasketaan aina edellisestä osuudesta, niin lopputuloksen suuruusluokkaa ei voi enää arvioida ilman erillistä laskutoimitusta.

Tämä asia liittyy myös **sivulla 4** olevaan kappaleeseen, jossa käsitellään Suomen päästövähennystavoitetta. Suomelle asetetun 39 % tavoit

teen saavuttaminen liikenteeseen kohdistuvilla toimilla on mahdoton, jos/kun liikenteen osuus koko Suomen kasvihuonekaasupäästöistä on 40 %.

Sivu 6

"Varsinkin ilmaston lämpeneminen kasvattaa vakavien ja peruuttamattomien riskien todennäköisyyttä, ja edellyttää alueidenkäytön ratkaisuja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi."

Lause on epäselvä, "peruuttamattomien riskien" sijaan tarkoitettaneen peruuttamattomien muutosten todennäköisyyttä. Voisiko lauseen muuttaa muotoon: *Varsinkin ilmaston lämpeneminen kasvattaa vakavien ja peruuttamattomien muutosten todennäköisyyttä ja edellyttää alueidenkäytön ratkaisuja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi.*

Sivu 7

"Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille on jätettävä riittävän suuri etäisyys. Suuronnettomuusvaaraa aiheuttavat laitokset ja niitä palvelevat kemikaaliratapihat on sijoitettava riittävän etäälle asuinalueista, yleisten toimintojen alueista ja luonnon kannalta herkistä alueista."

VAT-kirjauksessa asioiden järjestystä on muutettu, jolloin viittaussuhteet muuttuvat. Alunperin kirjaus koski suuronnettomuusvaaraa aiheuttavia laitoksia ja niitä palvelevia ratapihoja. Tämä kirjaus avaa mahdollisuuden suojavyöhykkeille (riittävän suuri etäisyys). Kirjaus nyky muodossaan on liian yleisellä tasolla ja jättää avoimeksi sen;

- mikä on vaikutuksille herkkä toiminto ja kuka sen määrittelee sekä miten määritellään
- mikä on riittävän suuri etäisyys

Suojavyöhykeasia on ollut esillä erityisesti matkailualan toimesta kaivos-toiminnan rajoittamiseksi. Soveltamiseen on todettu liittyvän monia ongelmia. Kirjausta tulisi muuttaa siten, että käy selvästi ilmi kirjauksella tarkoitetaan nimenomaan suuronnettomuusvaaraa aiheuttavia laitoksia ja niitä palvelevia ratapihoja sekä niihin liittyviä suojaetäisyyksiä.

Voisiko vaaraa aiheuttavia toimintoja kuvaava lause kuulua seuraavasti; *Suuronnettomuusvaaraa aiheuttavat laitokset, kemikaaliratapihat ja -satamat on sijoitettava riittävän etäälle asuinalueista, yleisten toimintojen alueista ja luonnon kannalta herkistä alueista.*

Työ- ja elinkeinoministeriön vastuulle kuuluu laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005, kemikaaliturvallisuuslaki), jolla on pääosin pantu täytäntöön EU:n Seveso III -direktiivi (2012/18/EU) Suomessa. Direktiivi on saatettu kansallisesti voimaan kemikaaliturvallisuuslain lisäksi maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999), pelastuslain (379/2011) sekä työturvallisuuslain (738/2002) nojalla.

Asiakirjassa esitetään, että ympäristöministeriön tulee edistää ja seurata VAT-päätöksen toimeenpanoa eri viranomaisten toiminnassa ja alueidenkäytön suunnittelussa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Tämä on hyvä asia. On erittäin tärkeää, että valtion viranomaiset järjes-

tävät keskinäisen toimielimen tai muun yhteistyömallin valtion tavoitteiden ja näkemysten saattamiseksi tulevan maakuntahallinnon päätöksentekoon.

Osastopäällikkö

Marja-Riitta Pihlman

Ylitarkastaja

Juha Karila